

Cicle Formatiu Superior	Any: 2024/25
Especialitat: GRÀFICA PUBLICITÀRIA	Curs: 2n
Mòdul: Tipografia II	
Professorat: Vicenç Lletí Alarte	Hores setmanals: 3
e-mail: v.lletialarte@iseacv.gva.es	

PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

1. Introducció al mòdul formatiu 2. Objectius 3. Continguts 4. Planificació y temporització 5. Metodologia 6. Avaluació 7. Activitats extraescolars 8. Recursos 9. Bibliografia

1. Introducció al mòdul formatiu.

Marc normatiu

Identificació del títol:

- Denominació: Tècnic Superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Gràfica Publicitària.
- Nivell: Grau superior de les ensenyances professionals d'Arts Plàstiques i Disseny.
- Duració total del cicle: dues mil hores.
- Família professional artística: Comunicació gràfica i audiovisual.
- Referent europeu: CINE-5b (Clasificación Internacional Normalizada de la Educación).

Normativa aplicable:

- Reial Decret 1433/2012, d'11 d'octubre, pel que s'estableix el títol de Tècnic Superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Gràfica Publicitària pertanyent a la Família professional artística Comunicació Gràfica i Audiovisual i s'aproven les corresponents ensenyances mínimes.
- Decret 128/2013, de 20 de setembre, del Consell, per el qual s'estableix el currículum de les ensenyances artístiques professionals corresponents al títol de Tècnic Superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Gràfica Publicitària, pertanyent a la família professional artística de Comunicació Gràfica i Audiovisual, en l'àmbit de la Comunitat Valenciana. [2013/9162]

Identificació del mòdul formatiu:

<i>Mòduls formatius</i>	<i>Hores lectives</i>	<i>Sessions/setmana</i>		<i>Crèdits ECTS</i>
		1.º	2.º	
Fonaments de la representació i l'expressió visual	100	4	-	5
Teoria de la imatge	50	2	-	3
Mitjans informàtics	100	4	-	6
Fotografia	75	3	-	4
Història de la imatge publicitària	75	-	3	4
Tipografia	150	3	3	7
Fonaments del disseny gràfic	100	4	-	5
Teoria de la publicitat i màrqueting	100	-	4	5
Llenguatge i tecnologia audiovisual	125	5	-	6
Recursos interactius aplicats	150	-	6	9
Recursos aplicats a la fotografia publicitària	100	-	4	6
Projectes de gràfica publicitària	425	8	9	29
Projecte integrat	100	-	4	12
Formació i orientació laboral	50	2	-	3
Empresa i iniciativa emprenedora	50	-	2	3
Idioma estranger	100	2	2	5
Formació pràctica en empreses	150	-	-	8
Total	2000	37	37	120

Presentació

El mòdul de tipografia s'inclou en el 1r i 2n curs de Gràfica Publicitària pertanyent al Grau superior de les ensenyances professionals d'Arts Plàstiques i Disseny, el qual pertany a la família professional artística Comunicació Gràfica i Audiovisual.

El mòdul de tipografia s'imparteix al llarg dels dos cursos de Gràfica Publicitària amb 3 h lectives setmanals i amb un total de 150 h.

El mòdul de Tipografia incideix en l'aprenentatge inicial teòric-pràctic de la tipografia com a recurs d'expressió, composició i significació en relació als mitjans i suports de les característiques del missatge gràfic.

A partir dels continguts del mòdul l'alumnat adoptarà coneixements i habilitats en l'expressió tipogràfica com una manifestació visual de la paraula escrita i els seus significats, una cultura de l'arquitectura tipogràfica i del destacat paper de la tipografia en la transmissió del missatge gràfic.

És interès particular d'aquesta assignatura proporcionar a l'alumnat els coneixements, les eines i capacitats en la pràctica, la experimentació i la investigació del disseny tipogràfic tant amb suport físic com digital, així com proporcionar una concepció integral sobre la cultura de la tipografia com un element gràfic de la comunicació inseparable dels processos creatius visuals.

2. Objectius Pedagògics.

El Decret 128/2013 de 20 de setembre del Consell, estableix quins són els objectius inclosos en este mòdul formatiu:

- Estudiar els elements formals del signe tipogràfic.
- Valorar la dimensió comunicativa de la tipografia com a imatge de la paraula i la transmissió d'idees.
- Identificar i comprendre la disposició dels caràcters tipogràfics. La paraula i el text.
- Conèixer les regles bàsiques de llegibilitat i la seua aplicació adequada a les especificacions de l'imprès.
- Conèixer les mesures tipogràfiques i la seua utilització.
- Conèixer les característiques principals de les famílies tipogràfiques i els trets diferenciadors més significatius dels tipus.
- Conèixer l'evolució històrica de la tipografia, de la paraula i la transmissió d'idees.

3. Continguts.

El Decret 128/2013 de 20 de setembre del Consell, estableix quins són els continguts inclosos en este mòdul formatiu:

1. L'evolució gràfica de la comunicació. Recorregut històric de la tipografia fins als nostres dies.
2. La forma de cada caràcter. Anatomia dels signes tipogràfics. Estil i família. Trets diferenciadors. Estructura.
3. La unitat i el tot. El caràcter i l'abecedari tipogràfic. Les famílies de caràcters tipogràfics i les seues particularitats.
4. Tipometria tipogràfica i el seu entorn tecnològic.
5. Condicions de llegibilitat i ergonomia. Condicionants perceptius i regles bàsiques.
6. Conceptes de composició tipogràfica. Aspectes fonamentals. Mètodes, formats, fonts, paràgrafs, interlineat, alineació, estil...
7. Disposició i estètica tipogràfica. Capitulars, sagnies, tabulacions, interlletres, espaiats, alineació òptica, línies viudes i òrfenes.
8. Maquetació.
9. La tipografia en l'àmbit publicitari. Logotips, senyalística, cartelleria, embalatge, portades, fullets.
10. La tipografia digital. Manipulació i creació de tipus de fonts.
11. Aspectes tècnics, estètics, semàntics i funcionals de la tipografia.
12. El valor comunicatiu i expressiu del missatge tipogràfic i les possibilitats persuasives dels signes visuals.
13. La tipografia i els seus valors creatius: alteracions, disposicions aleatòries, alineació d'espaiats, personalitzacions, iconització, combinacions de famílies i tipus.

Unitats didàctiques

1. **Anatomia tipogràfica i classificació.** Síntesi i recapitulació dels continguts elementals assolits al mòdul de Tipografia I.
2. **Investigació i experimentació tipogràfica sobre suports físics.** Cal·ligrafia i retolació.
3. **Investigació i experimentació tipogràfica sobre suports digitals.**
4. **Recursos tipogràfics.** Gestió i ús de fonts tipogràfiques en projectes de comunicació visual.
5. **Tipografia en la identitat visual corporativa.**
6. **Tipografia en la comunicació visual persuasiva.**

4. Planificació y temporització.

		UNITATS DIDÀCTIQUES					
		UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
Objectius Pedagògics	Estudiar els elements formals del signe tipogràfic.	X	X	X	X		
	Valorar la dimensió comunicativa de la tipografia com a imatge de la paraula i la transmissió d'idees.					X	X
	Identificar i comprendre la disposició dels caràcters tipogràfics. La paraula i el text.				X	X	X
	Conèixer les regles bàsiques de llegibilitat i la seua aplicació adequada a les especificacions de l'impres.				X	X	X
	Conèixer les mesures tipogràfiques i la seua utilització.	X	X	X	X		
	Conèixer les característiques principals de les famílies tipogràfiques i els trets diferenciadors més significatius dels tipus.	X	X	X	X		
	Conèixer l'evolució històrica de la tipografia, de la paraula i la transmissió d'idees.	X	X	X			

Trimestre 1
UD 1
UD 2
UD 3
Trimestre 2
UD 2
UD 3
UD 4

5. Metodologia didàctica.

Per a desenvolupar el temari i arribar als objectius proposats, la metodologia per al curs s'estableix de la següent manera:

- Exposició dels continguts teòrics per part del professorat.
- Seguiment de l'alumnat.
- Utilització de recursos documentals, bibliografia especialitzada, fotocòpies, exemples tipogràfics i gràfics de cada tema a tractar i de mitjans audiovisuals en les exposicions.
- Es portaran a cap diferents tallers pràctics, individuals i en equip, per a poder aplicar els continguts teòrics impartits, els quals es realitzaran tant a mà com amb ordinador.
- Realització de treballs d'investigació individual i/o en grup para desenvolupar la capacitat de recerca d'informació, selecció i anàlisi crític.
- Exàmens escrits, teòrics i/o pràctics.
- L'avaluació dels resultats de l'alumnat caldrien ser debatuts en exposició en grup per dotar de capacitat crítica constructiva a l'alumnat. Crítica constructiva i avaluació de l'èxit i el fracàs. El docent dirigirà, potenciarà aquestes postes en comú afegint informació i punts de vista enriquidors per a la consecució de les unitats didàctiques posteriors.

Activitats de classe

PROFESSORAT:

- Explicar els continguts.
- Aportar l'explicació documentalment.
- Plantejar exercicis.
- Supervisar i corregir el desenvolupament dels exercicis.
- Suplementar l'aportació teòrica.

ALUMNAT:

- Rebre l'explicació de continguts.
- Prendre apunts i notes esquemàtiques.
- Resoldre exercicis i projectes plantejats.
- Plantejar dubtes i consultes personalitzades.
- Portar a l'aula el material requerit per a la realització dels exercicis pràctics.

RESPOSTA EDUCATIVA PER A LA INCLUSIÓ DE L'ALUMNAT

La resposta educativa es fonamenta en l'ORDRE 20/2019, de 30 d'abril, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'organització de la resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat en els centres docents sostinguts amb fons públics del sistema educatiu valencià.

La confecció del Pla d'Actuació Personalitzat es realitzarà atenent a la legislació de l'ORDRE esmentada i seguint els criteris disposats per als centres que ofereixen estudis de Formació Professional.

L'Ordre posa especial èmfasi en la resposta a l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu, l'alumnat amb necessitats de compensació de desigualtats i l'alumnat que, per diverses causes, es troba en una situació de major vulnerabilitat i en risc d'exclusió.

6. Avaluació.

Consideracions generals

L'avaluació del rendiment educatiu de l'alumnat es regirà pel principi d'avaluació contínua, que valora els coneixements adquirits de manera progressiva. L'avaluació comprovarà el grau d'assoliment dels objectius marcats, garantint una avaluació adequada dels coneixements, i serà de caràcter tal que pugui detectar i corregir les deficiències advertides durant el període d'aprenentatge. A més, es podran valorar altres aspectes derivats de la particularització de la metodologia emprada pel professorat.

Criteris d'avaluació

Les sessions d'avaluació tindran com a objectiu estudiar el rendiment acadèmic i l'actitud de cada alumna o alumne, acordar mesures d'ajuda i recuperació per a qui les necessiti, avaluar l'eficàcia dels mètodes adoptats i valorar el grau d'assoliment dels objectius proposats.

Es valorarà la capacitat de l'alumnat per:

1. Analitzar i descriure els elements formals dels caràcters i les seues implicacions com a imatges visuals.
2. Explorar amb un objectiu comunicatiu diferents construccions gràfiques de la imatge dels caràcters.
3. Proposar representacions gràfiques eficients i adequades al missatge mitjançant diverses combinacions dels elements tipogràfics.
4. Definir propostes tipogràfiques adequades a supòsits pràctics de l'especialitat utilitzant criteris formals, estètics i funcionals.
5. Fer servir correctament les variables que intervenen en la composició de textos per a una correcta llegibilitat.
6. Valorar críticament la coherència argumentativa del missatge gràfic i dels recursos tipogràfics que el representen, d'acord amb els coneixements del mòdul i amb el mateix criteri.

Assistència obligatòria:

El professorat responsable de cada mòdul té l'obligació de controlar l'assistència setmanal de l'alumnat a les activitats, que haurà de registrar.

Es consideren faltes justificades les absències derivades de malaltia o accident de l'alumnat (amb justificant mèdic) o qualsevol altra circumstància extraordinària apreciada per la directora del centre on cursa els estudis.

L'aplicació del procés d'avaluació contínua de l'alumnat requereix la seva assistència regular a les classes i activitats programades per als diferents mòduls professionals del cicle formatiu. Per a això, serà necessària l'assistència, almenys, al 80% de les classes i activitats previstes en cada mòdul.

L'incompliment d'aquest requisit suposarà la pèrdua del dret a l'avaluació contínua en el mòdul on no s'hagi assolit l'assistència mínima i podrà suposar l'anul·lació de la matrícula per inassistència.

La no entrega i/o superació de les activitats i exercicis proposats suposarà la pèrdua del dret a l'avaluació contínua.

Donat el caràcter presencial dels estudis, la qualificació de l'alumnat quedarà necessàriament vinculada a la seva assistència regular i al seguiment del programa de formació d'acord amb els següents criteris:

El sistema d'avaluació/qualificació s'aplicarà en avaluació contínua quan hi hagi una assistència, com a mínim, del 80%. Una assistència inferior al 80% suposarà la pèrdua de l'avaluació contínua i una avaluació particular.

Els resultats obtinguts per l'alumnat en el mòdul es qualificaran en funció de la següent escala numèrica de 0 a 10, amb expressió d'un decimal, a la qual es podrà afegir la seva corresponent qualificació qualitativa:

0 - 4,9: Suspens (SS).

5,0 - 6,9: Aprovat (AP).

7,0 - 8,9: Notable (NT).

9,0 - 10: Excel·lent (SB).

La menció de «Matrícula d'Honor» (MH) podrà ser atorgada a l'alumnat que hagi obtingut una qualificació igual o superior a 9,0.

Instruments d'avaluació

- Registres actitudinals i llistes de control
- Treballs pràctics
- Proves teòric-pràctiques

Cada instrument d'avaluació es valorarà com segueix:

Registres actitudinals i llistes de control: Es farà un seguiment (mitjançant una anotació regular de les observacions) de l'assistència i puntualitat de l'alumnat, de la seva actitud i grau d'implicació amb l'assignatura, de la seva participació a classe i de les seves aportacions al bon desenvolupament de la mateixa, etc.

Treballs pràctics: Hauran d'atendre les indicacions formals i de contingut recollides en el plantejament de cadascuna de les activitats i reflectir un nivell competencial adequat, tant conceptual com tècnic, procedimental, estètic, etc. A tal efecte, l'alumnat redactarà una memòria o informe (depenent del tipus de treball) amb l'objectiu d'identificar, expressar i avaluar les destreses i habilitats assolides, així com les dificultats i mancances detectades (de principi a fi), demostrant els aprenentatges adquirits i les competències desenvolupades. La realització del treball haurà d'estar, obligatòriament, supervisada per el professorat. El professorat es reserva el dret a no admetre cap treball que no haja tingut el seguiment adequat.

Proves teòric-pràctiques (examen): Els exàmens seran teòric-pràctics en la mesura que els continguts de cada avaluació i els temps disponibles ho permetin.

Els percentatges de qualificació s'exposaran en les diferents rúbriques per a cada instrument d'avaluació.

La no assistència a les sessions de classe del 20% o més suposa la pèrdua del dret a l'avaluació contínua, però no suposa la pèrdua de l'escolaritat. Per aprovar el mòdul, hauran de presentar-se a un examen final en l'avaluació que demostrí que dominen els continguts, han adquirit les competències de l'assignatura i superen els criteris d'avaluació. Aquest examen no es podrà recuperar fins a l'avaluació extraordinària. D'altra banda, hauran de presentar tots els treballs realitzats i algun addicional, si es considera necessari per part del

professorat.

Per superar el mòdul, és requisit que TOTS ELS PROJECTES, EXERCICIS I PROVES TEÒRIC-PRÀCTIQUES siguin superats amb almenys un 5.

Procediment d'avaluació

En cas de suspendre un projecte o examen, es tindrà una recuperació parcial durant l'avaluació ordinària de cada semestre (depenent dels condicionants temporals, es pot dilatar l'examen fins a l'última avaluació extraordinària de març o juny). En aquest cas, es guardarà la nota dels exercicis aprovats.

Pel que fa a l'entrega de treballs, aquests s'hauran d'entregar en temps i forma, encara que no es considerin acabats. Es retornaran per a refer els treballs que no compleixin els mínims exigits en cadascun (suspesos), els que tinguin faltes d'ortografia i els que estiguin mal redactats. El fet de retornar un treball per a refer implica una repercussió en la nota, ja que passa per una primera correcció.

Si, tot i així, l'alumne no presenta el treball, se li aplicarà un punt menys si el presenta el dia següent a la data acordada. Si l'entrega es dilata, passarà a l'avaluació extraordinària i no podrà superar el 5.

En el cas de l'alumnat que ha perdut el dret a l'avaluació contínua, hauran de presentar tots els projectes i superar una prova teòric-pràctica durant l'avaluació extraordinària de març.

7. Activitats extraescolars.

És interessant poder visitar durant el curs alguna exposició o esdeveniment directament relacionat amb els continguts impartits a l'aula. En aquest sentit, estarem atents a l'oferta expositiva, cultural i empresarial de l'entorn més proper, amb la intenció de programar diverses activitats extraescolars d'assistència obligatòria.

8. Recursos.

Llistat de recursos didàctics:

1. Material TIC: projector, altaveus, ordinador, programaris, accés a internet, impressora, escàner.
2. Material bibliogràfic: llistat d'una bibliografia pròpia del mòdul, així com recursos didàctics desenvolupats pel mateix professorat per a desenvolupar les unitats didàctiques, revistes, fotocòpies, tutorials, pel·lícules, vídeos.
3. Material webgràfic: pàgina web del mòdul, llistat de pàgines web que facin referència a cadascuna de les unitats didàctiques impartides; enllaços a vídeos.
4. Material generat pel mateix alumnat: Biblioteca pròpia del centre.
5. Material de dibuix, paper, eines de dibuix, tintes, etc.

Llistat de recursos organitzatius:

1. Pàgina web de l'assignatura, on es trobarà tota la informació de cadascuna de les unitats didàctiques.
2. Aula virtual, col·laborativa i temporal a través d'Internet, una plataforma per a la gestió de l'aprenentatge.
3. Plataformes d'accés a videoconferències, continguts webgràfics, etc.

9. Bibliografia

Bibliografia bàsica

- BAINES, P./ Haslam, A., *Tipografia. Función, forma y diseño*. Editorial Gustavo Gili.
- BEAUMONT, Michael, *Tipo y color, Manual sobre el uso de la tipografía en el diseño Gráfico*. Hermann Blume, Madrid, 1988.
- BLACKWELL, L.; *Tipografía del siglo XX*. Editorial Gustavo Gili.
- CASTRO, Ivan. *El ABC del lettering*. València, Campgràfic, 2017.
- GÄDE, R.; *Diseño de periódicos. Sistema y método*. Editorial Gustavo Gili.
- HOCHULI, Robin Kinross, *El diseño de libros, Práctica y teoría*. Campgràfic, Valencia, 2005.
- JURY, David; *¿Qué es la tipografía?* Editorial Gustavo Gili.

KANE, John; *Manual de tipografia*, Gustavo Gili, Barcelona, 2005.

Kimberly Elam. *Sistemas reticulares. Principios para organizar la tipografia*. Gustavo Gili.

LUIDL, Philipp, *Tipografía básica*. Campgràfic, Valencia, 2004.

MARTÍN MONTESINOS, J.L./ MAS HURTUNA, Montse, *Manual de tipografía, del plomo a la era digital*, Campgràfic, Valencia, 2005.

MARTÍNEZ DE SOUSA, José, *Manual de edición y autoedición*. Editorial Pirámide.

MARCH, M.; *Tipografía creativa*. Editorial Gustavo Gili.

MEDINA BEIRO, J.M.; *Tipografía digital*. Anaya Multimedia.

POHLEN, Joep; *Fuentes de letras. Anatomía del tipo*. Taschen Editores.

UNGER, Gerard; *¿Qué ocurre mientras lees?* Campgràfic Editors.

Bibliografia complementària

CHENG, Karen; *Diseñar tipografía*. Editorial Gustavo Gili.

NOORDIZIJ, Gerrit; *El trazo*. Campgràfic Editors.

FRUTIGER, Adrian, *Signos, Símbolos, Marcas, Señales. Elementos, Morfología, Representación, Significación*. Gustavo Gili, Barcelona, 2005

GUTIÉRREZ GONZÁLEZ, Pedro Pablo, *Teoría y práctica de la publicidad impresa*. Campgràfic, Valencia, 2006

DABNER, David, *Diseño gráfico, Fundamentos y prácticas*. Blume, Barcelona, 2007

SWAN, Alan, *Bases del diseño gráfico*. Gustavo Gili, Barcelona, 1990

PELTA, Raquel, *Diseñar hoy*. Paidós, Barcelona, 2004

FUENTES, Rodolfo, *La práctica del diseño gráfico, una metodología creativa*. Paidós, 2005

WONG, Wucius, *Fundamentos del diseño*. Gustavo Gili, Barcelona, 1995

CONTRERAS, Fernando, R. / SAN NICOLÁS ROMERA, César, *Diseño gráfico, creatividad y comunicación*. Blur Ediciones, Madrid, 2001

10. Modificacions de la programació

Les programacions són documents vius que es revisen contínuament, això significa que pot patir modificacions, sempre que s'aproven en estes reunions. En el cas que es produïsquen professorat informará l'alumnat de tals canvis a través dels mitjans oficials per a tal fi.